

fecerint. Eratis hospites, v. 12; nunc autem non estis amplius hospites et alieni à jure civium, sed cives, seu concives SANCTORUM, filii civitatis sanctorum. Eratis sine Deo, v. 12; longè a Deo, v. 15; nunc autem domestici Dei, id est, membra Ecclesie, quae est unica civitas, domus, et familia Dei.

VERS. 20. — *SCPEREDIFICATI SUPER FUNDAMENTUM...*, hoc est, supra novum et vetus Testamentum collati, ait Ambrosius; quod enim apostoli prædicaverunt, prophetæ futurum prædixerunt, idem Ambrosius. Prophete disposerunt, apostoli fundementa jecerunt, idem. Jesus Christus est primarium Ecclesie fundamentum, I Cor. 3, v. 11, et aliud, primarium scilicet, esse non potest. Apostoli sunt fundamenta secundaria, Apoc. 12, 14, nempe post Christum; primi enim sunt dignitatem in Ecclesiæ, et super ipsorum doctrinam fundata est Ecclesia. Propheta veteris Testamenti, de his enim hic agitur, sunt etiam fundamenta, quia eisdem Christi fidem prædicaverunt, at apostolis inferiora, quia Christum futurum obscuris et inter Judæos tantum prædicaverunt. Christus lapis summus, id est, extremus, inus, infimus, quia omnem sustentat fabricam. Dicitur et *angustias*, quia in angulis est precipua via quā sustinuntur edificia. Aliud Paulus ad Isai., cap. 28, v. 16, et ad Psalm. 117, v. 22.

VERS. 20. — *Scperedificati super fundamentum oportitorum et prophetarum*, id est, super apostolos et prophetas, qui sunt fundamenta Ecclesiæ. A postulorū enim et prophetarum fidei, doctrinae, prædicationi, institutiōni, quasi fundamento Et Iesu inveniuntur. Augustinus. Christus esse fundatum fundationem, sive primum, cui ipsi apostoli et tota Ecclesia inveniuntur; apostolos vero post Christum esse secundarium fundatum, Math. 16, dicit Christus Petru: *Tu es Petrus, et super hanc petram adificare Ecclesiam meam*. Si Petrus est petra here, ergo est fundamen- tum Ecclesie; petra enim supra quam adificatur Ecclesia, alia esse non potest, quam petra fundamenta- lis Ecclesie.

Ipsa summo angulari lapide (scilicet existente) *Christo Jesu*; q. d.: Christus, quasi lapis angularis val-

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notandam et ad proximam redigenda.

4^a Nota horrendam hominis peccatoris picturam, v. 5, ut ab hoc vere miserando statu fugias, si fueris in peccato; liberatori autem tua gratias agas, si per Christi gratiam sis à peccato liber. Vide v. 3, in fine.

2^a V. 4 et 5, nota felicem hominis justificati statum; cum Christo surrexit à mortuis, ascendi in colum, sedet à dextris Dei, quia per gratiam sanctificantem ius habet ad resurrectionem, et ad ascensionem, et ad participationem eternæ Christi gloriae. Vide v. 4 et 5, et observationes morales.

3^a Nota quid sit justificatio: scilicet creatio, quia fit

CAPUT III.

1. Hujus rei gratia, ego Paulus vincitus Christi Jesu, pro vobis gentibus:

2. Si tamen audistis dispensationem gratiae Dei, que data est mihi in vobis:

3. Quoniam secundum revelationem notum mili-

VERS. 21. — *In quo omnis edificatur...* Syr.: *In eodem coagmentatur totum edificium*. Vide paraphrasim.

VERS. 22. — *In quo et vos coedificamini* Syr.: *Dum et vos in eo edificamini in habitaculum Dei per Spiritum*. Vide paraphrasim.

Observatio dogmatica.

Hinc collige quid Ecclesia est civitas, domus, templum vivum Dei. Cujus fundamentum primarium lapides angularis est Jesus Christus, Filius Dei vivi. Hinc Ecclesia firma, stabili, contra quam non prevalerunt portæ inferi. Secundaria fundamenta apostoli et propheta, quia super ipsorum doctrinam fundata est Ecclesia. Hinc immutabilis Ecclesiæ doctrina, quia potest explicari, sed non immutari. Hujus templi lapides et partes sunt omnes fideles, cujuscumque generis, sexus, etatis. Hinc fatum, spacio, catholicon, et altius semper assurgens per coedificationem novorum fidelium. Architectus hujus templi Spiritus sanctus, per cuius operationem unusquisque fidelis coedificatur, et cum aliis fidelibus charitate, quasi gloriose, nectitur et coagmentatur. Hujus templi inhabitator Deus ipse. Hinc sanctum est et veneracione dignum. Hinc et unusquisque fidelis debet esse sanctus, utpote templum et habitaculum Dei.

dissumus continent fundamentum et structuram totam Ecclesiæ, ejusque utrumque paritem, Judeo scilicet et gentes, ipse quasi medius in se quasi angulo in pacis osculo necit et unit. Ita Hier., August., Beda.

VERS. 21. — *In quo* (per quem), scilicet Christum qui precessit omnis (totu) adificatio (edificium, fabrica) constructa, id est, compaginata, compacta, coagmentata, crescit in templum sanctum, in Ecclesia, quia est dominus sancta et templum Dei, in Dominio, per Dominum, vel potius in Domino, id est, Domini, ut sit templum sanctum Domini.

VERS. 22. — *In quo* (per quem), scilicet Christum iam dictum vel in quo, scilicet tempore, et vos coedificamini in habitaculum Dei (in templum Ecclesie) iam dictum in quo quasi in domo sua habitat Deus) in Spiritu, per Spiritum sanctum.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notandam et ad proximam redigenda.

nova in Christo creatura. Quomodo fit hoc creatio; per Christi gratiam, v. 8, 10. Ad quid fit hoc creatio; ad opera bona hoto vita tempore facienda, ut in illis ambulemus, circumambulemus, ait D. Paulus, v. 10, id est, ut omne genus honorum operum indumenter faciamus, v. 10. Attende tibi, et vide quomodo hinc divinae circu. et voluntati correspondentes. Vide observationem moralem, in fine, v. 10.

4^a Nota infelicem hominis christiani in inferis statum; pro omnibus damnatis damnator est. Vide v. 11, et observationem moralem.

CHAPITRE III.

1. C'est pour ce sujet que j'ai reçu mon ministère, moi Paul, qui suis prisonnier pour l'amour de Jésus-Christ, en faveur de vous autres gentils.

2. Car vous avez appris sans doute de quelle manière Dieu m'a donné la grâce de l'apostol, pour l'exercer envers vous,

3. M'ayant découvert par révélation ce mystère,

factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi:

4. Prout potestis legentes intelligere prudenter mean in mysterio Christi,

5. Quod alii generationibus non est agnitus filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctus ap. apostolus ejus et prophetis in Spiritu :

6. Gentes esse coheredes, et concorporales, et complices promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium;

7. Cujus factus sum minister, secundum in donum gratiae, que data est mihi secundum operationem virtutis ejus.

8. Mihi omnium sanctorum minima data est gratia hec, in genibus evangelizare investigabiles divinitas Christi;

9. Et illuminare omnes, que sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creavit :

10. Ut innescat Principatibus et Potestatibus in colestib[us] per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei :

11. Secundum præfinitionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro,

12. In quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem ejus.

13. Propter quod non deficitis in tribulationibus meis pro vobis; quis est gloria vestra.

14. Hujus rei gratia flecto genn mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi,

15. Ex quo omnis paternitas in celis et in terra nominatur :

16. Ut det vobis secundum divitias glorie sue, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorum hominem,

17. Christum habitate per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati et fundati,

18. Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, que sit latitudo, et longitudine, et sublimitas, et profundum :

19. Scire etiam supereminentem scientia charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20. Et autem qui potens est omnia facere superabundante quam petimus aut intelligimus, secundum virtutem quae operatur in nobis :

21. Ipsi gloria in Ecclesie, et in Christo Jesu, in omnes generationes seculorum. Amen.

ANALYSIS.

Ostendit in superiori capite gratia Ephesis, suā ad Christian conversionē diuinis collata, in hujus capitū v. 1 Paulus se, ut hanc eis procuraret gratiam, catena vincita esse dicit; hinc summi occasionē illis expōndit quomodo diuinā dispensationē factus sit gentium apostolus, v. 2. Primum ergo, v. 5, exponit eis quō sibi per diuinā revelationē innuitū mysterium, dē quo jam pauca, mysterium haec nūc incognitum, v. 5, scilicet ratione gentium, ut sint cum Iudeis coheredes,

dont vous ai écrit ci-dessus, en peu de paroles,

4. Oh vous pourrez connaître, par la lecture que vous en ferez, quelle est l'intelligence que j'ai du mystère de Jésus-Christ,

5. Qui n'a point été découvert aux enfants des hommes dans les autres temps, comme il est révélé maintenant par le Saint-Esprit à ses saints apôtres et aux prophéties;

6. Mystère qui est que les gentils sont appelés au même héritage que les Juifs, qu'il sont les membres d'un même corps, et qu'ils participent à la même promesse de Dieu en Jésus-Christ, par l'Evangelie,

7. Dont j'ai été fait le ministre par le don de la grâce de Dieu, qui m'a été conférée par l'opération de sa puissance.

8. De sorte que j'ai reçu, moi qui suis le plus petit d'entre tous les saints, cette grâce d'annoncer aux gentils les richesses incompréhensibles de Jésus-Christ;

9. Et d'éclairer tous les hommes, en leur dévoitant quelle est l'économie du mystère de leur rédemption, caché dès le commencement des siècles en Dieu, qui a créé toutes choses :

10. Afin que les Principautés et les Puissances qui sont dans les lieux communs par l'Eglise la sa- gessie de Dieu, si merveilleuse dans les ordres différents de sa conduite,

11. Selon le dessein éternel qu'il a accompli par Jésus-Christ notre Seigneur,

12. En qui nous avons, par la foi en son nom, la liberté et la confiance de nous approcher de Dieu :

13. C'est pourquoi je vous prie de ne point perdre courage, en me voyant sourire tant de maux pour vous; puisque c'est la votre gloire.

14. C'est ce qui me porte à flétrir les genoux devant le Père de notre Seigneur Jésus-Christ,

15. Dont est nommée toute paternité dans le ciel et sur la terre,

16. Afin que, selon les richesses de sa gloire, il vous fortifie dans l'homme intérieur par son Esprit-Saint :

17. C'est que Jésus-Christ habite par la foi dans vos cœurs; et qu'il était enracinés et fondés dans la charité,

18. Vous pourrez comprendre avec tous les saints quelle est la largeur, la longueur, la hauteur et la profondeur ;

19. Et connaitre l'amour de Jésus-Christ envers nous, qui surpassé toute connaissance; afin que vous soyiez comblés de toute la plénitude des dons de Dieu.

20. Que celui qui, par la puissance dont il agit en nous, peut faire maintenant plus que tout ce que nous demandons, et tout ce que nous pensons,

21. Soit glorifié dans l'Eglise par Jésus-Christ, dans la succession, de tous les âges et de tous les siècles. Amen.

concorporales et complices, etc., v. 6. Deinde, v. 7, exponit quod hujus mysterii factus sit minister et procreo, non suis meritis, sed merita Dei gratia.

ÿ 8. Mihi, inquit, omnium minimo, data est gratia gentibus omnianti incomprehensibilis Christi divitias, et omnibus exponendi sacramentum ab eterno absconditum in Deo, v. 9, et ipsis etiam primariis angelis non bene notatum, v. 10, nimis quod per Iesum Christum, Mediatorem nostrum, nos omnes Iudei et gentiles fiduciam

haberemus ad Deum, quasi filii ad Patrem, accedendi, v. 12.

¶ 15. Propter quod, et quia hæc est vestra dignitas, et quia hoc est ministerium meum, rogo vos ne cadatis animo ob afflictiones et vincula quæ vestri causa patior, et quæ sunt mea et vestra gloria. Quia autem infirma est omnis humana voluntas, Paulus, v. 14, genuflexus et supplex Deus orat ut Ephesios intus Spiritu sancto

PARAPHRASIS.

1. Ut essetis cives sanctorum, domus, templum, habitaculum Dei, ego Paulus, pro Christi gloriâ nunc catenâ ligatus sum, et quidem vestri causa, ô gentiles, quibus scilicet, Iudeis indignantibus, Evangelium praedico.

2. Hæc, inquam, catenâ vestri causa ligatus sum; si tamen audistis quemadmodum divinâ dispensatione datum mihi mysterium vocacionis gentium, de qua supra, duobus nimis præcedentibus capitibus, breviter scripsi;

4. Non quantum mysterii dignitas exigeret, sed quantum sufficit ut legentes percipias meam circa hoc Christi mysterium intelligentiam, seu quoque in illius arcani cognitione, Deo revelante, penetraverim;

5. Mysterium, quod alii superioribus seculis non fuit ulli hominibus in clare manifestatum, sicut nunc per Spiritum sanctum revelatum est sanctis apostolis et prophetis novae legis;

6. Scilicet, quod gentiles, etiam non facti proselyti, sint una cum Iudeis eisdem coelestis hereditatis coheredes; utpote Dei filii, eisdemque corporis, nimurum Ecclesiæ membra, sub uno capite Christo; et per hoc caput comparicipes omnium benedictionum celestium olim Abraham à Deo promissarum; idque omne per fidem quam habent Evangelio.

7. Cujus Evangelii, ego Paulus, factus sum minister et pœco, non meis meritis, sed ex gratuito Dei dono; si tamen mihi gratis concesso, ut ex Dei gratia efficax sit ejus administratio ad gentium conversionem,

8. Mihi, inquam, qui sum omnium christianorum minimus, data est hec gratia, ut in gentibus evangelizem incomprensibilis Christi divitias, seu überimam gratiarum et bonorum copiam quam nobis contulit Christus,

9. Et ut omnibus exponam quam sit admirabilis executio arcani illius quod ab aeterno fuit absconditum in Deo, cique soli notum quæ omnia fecit;

10. Ita ut nunc, post hujus mysterii adimpletionem, primaria etiam illis angelorum ordinibus, qui Principatus et Potestates nuncupantur, quique in locis celestibus commorantur, patet, per ea que à Chri-

corroborat, v. 16, in eorum cordibus in charitate radicatis Christus inhabitet, v. 17. Orat, v. 18, ut divinæ charitatis dimensiones intelligent, et pro merito astiment incomprehensibilem in nos Christi charitatem, v. 19, idque ut Deo plene repleantur. Cui Deo aeterna sit gloria in Ecclesiæ tantis ab eo per Christum affectâ beneficij, v. 20, 21.

sto et apostolis facta sunt in Ecclesiæ, verè miranda ac varia Dei sapientia,

11. Quam in seculis à se prædestinatis manifestavi in Christo Jesu Domino nostro;

12. In cuius nomine, et per fidem qui ipsum Mæditorem et propitiatorem nostrum credimus, habemus fiduciam Deum alloquendi et ad ipsum confidenter accedendi, quasi filii ad Patrem.

13. Cùm ergo hæc vestra dignitas, ut per Christum habeatis ad Deum, tanquam ad Patrem, accessum, rogo vos ne cadatis animo propter afflictiones et vincula quæ vestri causa patior, qui scilicet vobis et aliis gentilibus Christum evangelizo; in modo vos exultare et gloriari propter convenit; siquidem hæc vincula et passiones sunt mea, vestraque gloria.

14. Propter hoc, ne meis scilicet malis territi, deflecto genus, humilianter rogo Deum Patrem Domini nostri Jesu Christi,

15. Qui non solus Christi, sed omnium, tam angelicarum quam humanarum familiarum patræ et auctor est, licet diversimodo; supplex, inquam, Deum rogo, ut pro immensa largitate, ac bonitate suâ, quæ gloriat, ut dabo vobis per incrementum gratia, et spiritus interni, sic corroborari, ut interior vester homo robustior evadat in dies.

47. Concedat ut per fidem Christus habitat in coribus vestris, sitisque in charitate radicati et fundati,

18. Ut cum omnibus christianis, quibus idem opto, possitis intelligere quæ sint dimensiones bonitatis divinae in mysterio redemptiois hominum, et vocacionis gentium.

19. Oro etiam ut possitis plenè scire, et pro merito estimare charitatem quam Christus in hoc eodem mysterio erga non exhibuit, licet omni scientie supereminentem, id est, licet major sit, quam ut humana possit cognitione comprehendendi. Quæ omnia vobis opto, ut plenè et perfectè Dei cognitione, amore et omnium honorum diuinorum plenitudine repleamini.

20. Ei autem, qui per vim et potentiam gratiae, quam in nobis operantem quotidie exprimir, potest superabundanter et cumulatè facere supra omnia illa quæ petere aut cogitare possumus,

21. Ipsi, inquam, aeterna sit gloria, in Ecclesiæ, tantis beneficiis affecta, per Christum Iesum Medium nostrum. Amen.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — *HUUS REI GRATIA; SYR. , propterea; id est, ut tenuis cives sanctorum, dominus, templum, habitaculum Dei, de quibus in capite secundo à v. 19.*

Ego PAULUS, electus à Christo ad portandum nomen ejus coram gentibus, Act. 9.

VINCTUS CHRISTI JESU; SYR. : *Vinctus sum Christi Jesu; Arab. : Mancipium sum Iesu Christi vinctus propter vos; D. Chrysostomus, Theophylactus, vinctus sum... S. Anselmus, D. Thomas, vinctus sum. Subaudiendum ergo verbum sum. Nec huc supplemento resistit articulus Graecus prepositus verbo, *vinctus*, ὁ δεῖπνος, ego Paulus, ille vinctus; sed notat quid vinctus sum in totâ Ecclesiæ essent celebraverat.*

Scriptis Romanis, catena ligatus, sive intra biennium, quo Roma sub militis erat custodia, Act. 28, 16. Quia enim gentibus Evangelium predicaverat, à Iudeis accusatus fuit, et propterea tecum venitus, ut pote qui ad Caesarem appellaverat. Sive ultimo vite secundum anno, et pauci ante mortem, ut volunt alii, quos secutus sum in profatione, quæ vide.

Vinctus Christi Jesu, id est, pro nomine, pro gloria, in causa Jesu Christi.

PRO VOBIS GENTIBUS, id est, ad utilitatem et salutem vestram, ô gentiles, quorum factus sum doctor, et quia salutis verbum vobis annuntio.

Nota literalis.

Necessario è duobus unum, scilicet vel supplementum est verbum substantivum *sum*, vel parenthesis agnoscenda. Primum elegi post versiones Syriacam, Arabicam, post D. Chrysostomum, Theophylactum, post S. Anselmum, D. Thomam, Gaguenam, Erasmum, Fromondum. Multi tamen, tunc antiqui, tum recentiores, parenthesis agnoscunt; qui quidem omnes consentiant de significatu initio, nimurum versu secundo, si tamen audistis..., de fine verò ejusdem parenthesis dissentunt. D. Hieronymus vult quod finiat v. 5: *Misi notum factum est, etc.*, ita ut sensus sit: *Ego Paulus... cognovi mysterium, etc.*; sive *Eccl. 5. Mihi notum factum est, etc.* ut ait sensus: *Ego Paulus... cognovi mysterium, etc.* *Eccl. 5. Mihi notum factum est, etc.* In hac sententiâ, si tamen audistis, versus secundi, non erit vox dubitandi, sed asserentis: *hinc est virtus siquidem.*

Theodoreus, et post ipsum recentiores plurimi, Estius, Cornelius, etc., putant parenthesis deservere v. 4, ubi eadem repetit verba: *Hujus rei gratia, etc.* In hac sententiâ postquam D. Paulus dixit, v. 22, c. 2, *in quo et vos coadiucenti..., mox ad Deum conversus intendit orare pro hujus templi spiritualis perfectione, et dicere: Hujus rei gratia flexo genua, etc.* In hac sententiâ, si tamen audistis, non erit vox dubitandi, sed asserentis: *hinc est virtus siquidem.*

Vers. 1. — *Hujus rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Jesu, etc. Gloriatur enim Paulus de vinculis suis pro Christo suscepit, quasi de insignibus sui apostolatus et martyrii, sicut rex gloriatur de suo*

At dubitans, inquit, num hunc metaphoricum significations et templi spiritualis sermonem satis intellexerint Ephesi; dubitans etiam num satis intelligent administratione gratiae sibi date, Evangelii gentibus predicandi, et consequenter num intelligent quod dixit: *Ego Paulus vinctus Christi Jesu pro rebus gentibus; hæc suâ dubitatione distractus, inquit, orationem incepit interrumpit, et quasi suspendit, donec claris et fusius explicuerit et mysterium votacionis gentium, et sum inter gentes apostolatum.*

In hac sententiâ, si tamen audistis, etc., verè dubitantis est; ex hocque suo dubio sumit occasionem per longam parenthesis claris explicandi quomodo divina dispensatione gentilium factus sit prædicator.

Quamcumque amplectaris hæc in re opinionem; non plurimum refert, cùm omnes habeant et sua fundamenta et suos auctores; nulla autem omni caret difficultate. D. Hieronymi interpretationi obstat vox interposita *quoniam*, obstat et solecismus. *OEcumenii interpretationi*, præter longum, quod admittit, supplementum, cogitare solecismum agnoscere in textu apostolico, et Paulus in alienâ lingua balbutientem fatiri, silent loquitur D. Hieronymus.

Theodoreti opinio longiore admittit parenthesis, et longiore in oratione distinctionem, et quidem voluntariam, et, ut mihi videtur, sine necessitate. Supplemento verbi *sum*, solus obstat articulus *propositus*, ὁ δεῖπνος, ille vinctus. Sed præterquam quid, ut dixi, denotat celebritatem vinculum Pauli, hoc difficultas. D. Chrysostomum, Graecum, non deterruit, et sane ceteris minor est, si bene perpendant alii. Aliunde autem hoc unico supplemento (quod Hebreis familiare) addito, totius capituli sensus connexus est, et cum præcedentibus, et cum sequentibus, ut in analysi, et paraphasi videri potest. Nihil ergo cogit ad obscuram et longiore parenthesis recurrere. Adde quid si que Graeci sermonis imperitum cum D. Hieronymo hic agnoscenda, puto quid minima sit eligenda.

Observatio moralis.

De suis vinculis gloriatur Apostolus: *Ego Paulus, ille vinctus Christi Jesu. Similiter et alii omnes apostoli, ibant gaudentes, quia pro nomine Jesu digni habiti, etc.* Quidam sic in nostris gloriabantur infirmitatibus et humiliacionibus nostris? Hanc gloriam dat fides viva. Crede ergo verbo Christi dicentes: *Beati qui nunc frater, etc.; beati pauperes, etc.; beati qui persecutionem patiuntur, etc.; gaudent et exultant, quia merces tua magna erit in celo.* Quo quis pro Christo profundius humiliatur, eò gloriolor est coram Deo, et erit in aeternum. Hor crede, et gaudent, et gloriaberis patientis, et humiliatus.

Vers. 2. — *Si TAMEN AUDISTIS... Arabica versio: Si foris audistis. Vult eos scire quid Dei iudicio à Christo audistis.* torque aut diadema. Vincum esse propter Christum, inquit Chrysost., illustris est, quam sive apostolum, sive doctorem, sive evangelistam esse.

Vers. 2. — *Si tamen audistis; q. d. : Pro vobis*

sto missus est predicare gentibus mysterium gratiae Dei, ait Ambrosius. Quod forte toto triennio, quo Ephesi moratus est, non dixerat passim omnibus, modum et miraculum sue conversionis, quia sancti non solent nisi coacti predicare dona Dei in se, ait Fronmodus.

DISPENSATIONEM, Grac. *προσφορά*. Oeconomia autem est prudens dispensatio rei domesticae, seu assignatio partium, quam in domo faciunt patresfamilias, aut illorum vice dispensatores rei domesticae. Hic verbo oeconomia significat illam apostolatus partem D. Pauli datam, Evangelium gentibus praedicandi.

GRATILE, id est, apostolatus. Apostolatus, praelatura, manus predicandi, gratia pura, grata data, ad aliorum utilitatem gratioso concessa. Hinc non ambienda, non hominum favore querenda. Ad laborem, non ad quietem et ad delicias desideranda.

VERS. 5. — QONIAM SECUNDUM REVELATIONEM..., id est, si audistis, quoniam... Ut hanc dispensationem melius intelligent omnes, incipit can fusiū emmovere. Ac primo, exponit eis quo modo sibi innotuit mysterium vocationis gentium, scilicet per divinam revelationem.

SICUT SUPRA SCRIPSI. Grac. *προτίθεσθαι*. Sicut ante scripsi, ait Ambrosius; prescripsi, ait Hieronymus, scilicet in primo et secundo capite hujus Epistole.

IN BREVI, id est, breviter et paucis. Oecumenicus interpretatur: Sicut supra scripsi in modo, id est, pauci ante, in fine capituli precedentes. Theodoretus autem, de qua nunc scripsi, etc.

VERS. 4. — PROUT POTESIT; Grac., *ad quod potestis*, id est, juxta quod, Theophylactus. Prout potestis, ibi legere et LEGENTES INTELLIGERE MEAN CIRCUM HOC MYSTERIUM PRUDENTIAM; Grac., intelligentiam; Theophylactus, cognitionem meam. D. Paulus prudentiam, intelligentiam, scientiam sapienter confundit.

VERS. 5. — QUOD ALIS GENERATIONIBUS; Syr.: Quod quidem in aliis orbitibus non innotuit filii hominum, etc. Quae de vocatione gentium ab Isaia et aliis prophetis dicuntur, generalia sunt et obscura. Apostolis autem revelata sunt clariora et etiam circumstantiae: minimi-

gentibus vincens sum, siquidem pro vobis evangelizo, propter Evangelium autem vincens sum, uti omnibus, maxime vobis, notum et claram est. Siquidem audistis dispensationem (administrationem) gratiae Dei; quae scilicet dispensatio, data est mihi in vobis inter gentes.

VERS. 5. — QUONIAM; q. d.: Audistis quoniam, id est, quod, secundum revelationem nostrum mihi factum est sacramentum, mysterium, scilicet Christi, pata arcam illud et magnum pietatis sacramentum, quod passim predico et admiror, de Christi incarnatione, redemptione, predestinatione, salvatione, et ad eam vocationem, non tantum Iudeorum, sed et gentium; hanc enim gentium vocationem potissimum hic et alihi admiratur ei celebrat Paulus.

Sicut supra scripsi, de hoc sacramento et mysterio, in brevi, in modo, id est, paucis et breviter.

VERS. 4. — PROUT POTESIT LEGENTES (cap. 1 et 2) INTELLIGERE PRUDENTIAM, id est, intelligentiam, mean in mysterio Christi. Nulla enim, inquit Hieron., Episto-

rum quod ad eamdem omnino gratiam et Ecclesiam cum Judais essent admittende gentes, non facte proflyte, sine circumcisione, sine lege Mosaicā, etc.

VERS. 6. — GENTES ESSE COLEREDES. Explicat ea que clariss et distinctiss noverunt apostoli et nova legis prophete, qui frequenter erant in Ecclesiā D. Pauli temporibus. Vide paraphrasum.

COMPARTICIPES PROMISSIO EJUS. Communiter intelligitur de promissionibus a Deo facili populo Iudaico, seu Abramae de Christo et salute. Potest etiam explicari de Spiritu sancto, qui promissum Dei dicitur. Itaque et ejusdem Spiritus sancti a Deo per Christum promissi participes.

Observationes morales.

Ex hoc versu dice quod omnes Christiani sint ejusdem Patris, Dei scilicet, filii et cohæredes, ejusdem Christi commembra, ejusdem Spiritus sancti comparticipes. Quanta ergo omnium nostrum in Deo nobilitas! at quanta omnium nostrum debet esse mutua charitas et unio!

Ex v. 5 disco quod sicut apostolus major data est mysteriorum Dei cognitio quam veteris Testamenti prophetis, ita per apostolos major communicata fui nobis Christianis cognitio Dei, quam ipsi prophetis a Deo communicata fuerit. O nos ergo felices, quibus a Christo per apostolos major data est Dei cognitio quam ipsi olim prophetis! Sed, o nos infelices, si in tanta mysteriorum luce Deum, sicut novimus, non glorificamus! Cognitio nostra major, et nostra maior erit damnatio. Ergo sicut novimus, sic amemus, sic laudemus; sicut vitā et operē colamus.

VERS. 7. — CUIUS FACTUS SUM MINISTER. Exponit nunc quomodo Evangelii gentibus predicandi factus est a Deo per Christum minister. Cujus Evangelii factus sum p̄cō, non meis meritis; etnam enim Christi et Ecclesie christiane persecutor acerribus.

SED SECUNDUM DONUM GRATIE DEI, id est, ex dono Dei merē gratuito;

SECUNDUM OPERATIONEM VIRTUTIS EJUS; Grac., secundum iugētā, efficaciam potentie ejus, Dei scilicet. Quibus verbis Apostolus denotat efficaciam apostola-

larum Pauli tanta habet mysteria, tamque reconditis sensibus invita est, atque hinc.

Vers. 8. — QUOD ALIS GENERATIONIBUS, id est, aliis scilicet, non est agnitus nisi hominum, id est, hominibus; sicut nunc innatū est sanctis apostolis ejus et prophetis, novi scilicet Testamento, in Spiritu, id est, per Spiritum sanctum.

Vers. 8. — GENTES ESSERE COHÄREDES, id est, unā cum Judais ejusdem hereditatis ecclesiis consortes, tamquam Dei filios. Et concorportes, id est, ejusdem corporis membrorum sub uno capitulo Christo. ET COMPARTICIPES PROMISSIO, hoc est, promissa beneficentia ejus, scilicet Dei, vel Spiritus sancti; idque in Christo Jesu, id est, per Christum Jesum, qui hanc Dei promissio promulgavit, per summum Evangelium.

Vers. 7. — Cujus, scilicet Evangelii Christi, factus sum minister secundum donum gratiae Dei, id est, per donum gratiae Dei. Quia data est mihi secundum operationem, id est, efficacia, et efficacia operatione virtutis (potentie) ejus; q. d.: Apostolatum non inanum,

tis sui, per divinam virtutem, sive probat illum ab effectu, seu per miracula, que divina potestia patratabat. Sensus ergo est: *Factus sum Evangelii minister, ex dono Dei merē gratuito, quod mihi datum est ad ministrandum, non meis viribus, sed per efficaciam virtutis et omnipotentia Dei.*

Vers. 8. — MINI OMNIM SANCTORUM MINIMUS; Grac., *παραγένεται quasi diceret minimior*. Ex *λιγότερος minimus*, fuit *λιγότερος, minimus*, quasi comparativum ex superlativo, *minimo minimior*. Reputit ergo cum exaggeratione que versicolo precedentem dixi, inquit, inquam, Christianorum minorum *minimo, in modo minimorum minimior*, peccatorum autem maximo, DATA EST ILEC GRATIA... Observa huc et D. Pauli modestiam, ubi de sua persona agitur; se minimino minime, in modo inimicorem, postremo postremore reputat et dicit. Hincne dicamus: Quis quis altius suominister elevatur, et profundius in semipeto et coram hominibus humiliatur, deprimitur. Sicut in D. Paulo, sic et in omni Christi ministero, necessaria sunt duo: humiliatus, qui se suum ministerio judicat indignum; fiducia in Dei virtute quā liber et audacter agat in Dei nomine et auctoritate.

Tria. D. Paulus ad prædicationem attulit, ait D. Chrysostomus, ferventem animum et ad omnia ferenda paratum; intelligentiam, seu sapientiam, vitam, in qua non cedebat reprehensioni. Heu! ne digni quidem sumus, qui Pauli vel meminerimus! vide D. Chrysostomum, agnosces quā à D. Paulo distemus concionem.

Vers. 9. — ET ILLUMINARE OMNES, QUE SIT DISPENSATIO; Grac., *economia*; hinc theologi incarnationem et nostre redemptiois opus vocant *economiam*; quo nomine intelligent quaecumque Christus in carne assumptus fecit, aut passus est, hic autem economia, seu *dispensatio*, potest duplicitate considerari, vel in mente Dei, vel in opere, seu executione. Juxta primam acceptiōem, sensus erit: Ut manifestem omnibus quā sit admirabilis economia, et eterna Dei ordinatio circa vocationem gentium, per nativitatem, mortem et resurrectionem Christi; juxta secundam, quae videtur magis ad mentem Apostoli, sensus erit: Ut doceam quā sapienter, hoc tempore, Deus per

otiosum et vacuum accipiat, sed talum quā potenter et efficaciter operetur conversionem gentium etiam barbarorum.

Vers. 8. — *Mith omnium, non tantum apostolorum, sed et sanctorum*, id est, Christianorum, *minimo*, Grac. *infimiori*; q. d.: Inferior et infimior sum infimo, minor sum minimo; data est gratia huc, in gentibus evangelizare invictabiles, sive incomprehensibilis dicitus Christi, significat immensissimum beneficium Christi, id est, eorum quae per Christi meritum abundanssum, velut ex infinito thesauru, nobis à Deo conferuntur.

Vers. 9. — *Et illuminare omnes*, significat alijs docere, sicut lucem veritatis et fideli imperiū. Sicut enim solum sua lucem tenebrosa loca illuminat, ita doctrinae clari sua doctrina illuminant tenebrosa et ignorantes hominum mentes.

Quae sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Dio, quia omnia creavit, id est, quod, quale et quan-

tesum Christum executus sit mysterium redēptionis nostrae et vocationis gentium, arcānum hucus sibi solum notum.

QUI OMNIA CREATIVIT; Grac. textus addit: *Qui creavit, in omnia per Jesus Christum*; et, ita legunt D. Chrysostomus et Theodoretus. Si referatur ad *creavit*, intelligi debet de Jesu Christo, ut Deo et Dei Filio, iuxta illud Joan. 1: *Omnia per ipsum facta sunt*. Si referatur ad *que sit dispensatio...*, intelligi debet de merito passionis Jesu Christi, Dei hominis. Primus sensus videtur hic naturalior: hinc Theodoretus: *Qui omnis factus videtur operante Filio*. Putatur autem et cum fundamento, quid Apostolus scholam Simonis Magi percutiat, qui docebat hunc mundum corporeum ab angelis factum esse.

Observatio moralis.

Observa huc evangelici ministerii munus, scilicet incomprehensibilis Christi dicitus evangelizare et illuminare omnes.... Apostoli, evangeliste, sunt inter exercitū homines, quod superiores angeli sunt inter inferiores. Sicut angeli sunt Dei coelestes ministri, ita apostoli sunt terrestres angeli; at horum ministeriorum non est impar coelestium angelorum ministerio: apostoli enim sicut et angeli superiores purgant, illuminant et perficiunt. Hinc in Apoc. 19, 10, angeli nuntiant ab apostolis coli, *vide ne feceris, conservus tuus sum*.

Conservi sunt apostoli et angeli, omnesque Dei ministri. Cogite hic et supra se reflectat prelatus, apostolus, concionator, omnis Dei in Ecclesia minister, et videat quomodo sumus obeat munus: sicut lucet, sicut lucet alius illuminat, purgat, perficit; an est contra fumum, sicut fumi obscinitate et fumore alios obscurat, obtenebrat, inducit et perdit. Vide prævaricatorius!

Vers. 10. — UT INNOTESCAT PRINCIPATIBUS..., Syr.: *Ut per Ecclesiam innotescat sapientia Dei differentias plena, Principatus, etc.*; Grac.: *Ut innotescat nunc, etc.*, id est, ita ut nunc; post hujus mysterii adimplitionem, primaris etiam angelis perfecte innotescat, etc. Angeli, archangeli, etc., qui ante incarnationem tantam Dei erga gentes bonitatem, multaque Christi mysteria, vel ignorabant, vel noverant

tum sit sacramentum, sive mysterium hoc, quod hanc tenoris per tota secula, inde ab eterno absconditum fuit in Deo, in Dei scilicet mente, consilio et predestinatione; iam vero dispensatum, id est, erogatum, distributum est, omnibusque propriebus et oblatum.

Vers. 10. — *Ui innotescat Principatus et Potestatus*, illis scilicet ordinibus angelorum qui dicuntur Principatus, id est, principes; et Potestates, hoc est potentes. Sub his exteris angelorum ordines intellegi. Ita Hieron., Chrysost., Theoph. In celestibus, scilicet locis communioribus, *Per Ecclesiam multiformis sapientia Dei*. *Per Ecclesiam*, id est, per ea quae gesta sunt à Christo et apostolis in Ecclesia, perque gratias et dona Ecclesie ab iis communicata, multa mysteria Christi et Christianorum angelis innotuerant, que prius ignorabant. Fuit, inquam, nota per Ecclesiam, dum in quotidie complutor tot et tanta, tamque multiplicata divine sapientiae opera, prius in Dei mente recondita.

tantummodo quod substantiam, non verò quod species, modos et circumstantias, per ea que gesta sunt in Ecclesiā, per tot et tanta bona illi collata, et per tam diversos in eā gradus et benē dispositos ordines, dīdicērunt multiformem et differentiā plenam Dei sapientiam. Seu, ut ait Theophylactus, beneficia nostra magistri sunt iis sapientia Dei. Per Ecclesiā, per apostolos, per homines, ipsi primariis angelis patafacta sunt arcana Dei; quantum honor hominum! Paulus angelorum evangelista, eos illuminavit, sit D. Chrysostomus. Hic, in Apoc. 19, 10, angelī coli nolunt ab apostolis, quasi majorē in mīstero locatō.

Hic et Paulus Simonianos percūtit, qui volebant angelos a nobis adorandos, et nostros esse ad Deum mediatores.

VERS. 11. — SECUNDUM P̄F̄ITIONEM... QUAM... Illud, quam, in Greco et in Latino est ambiguum, potest referri ad sapientiam, et ad Ecclesiā, et ad p̄f̄itionem. D. Hieronymus ad sapientiam refert; aliqui ad Ecclesiā, communiter ad seculorum p̄f̄isionem. Hinc præter sensum in paraprasī datum, potest etiam sic explicari: Quo omnia fecit eo tempore quod aeterno decrevit se in facturam per Iesum Christum; vel secundum antiquissimum, seu eternum consilium et decretum, quod per Christum Iesum executus est.

VERS. 12. — IN QUO HABEMUS FIDUCIAM... Fides est origo fiducie et confidentie in Deum, confidentie ad illum accedendi, fiducie impetrandi. Fides nimur, quā credimus Christum nobis à Deo datum, ut mediator et propitiatore nostrum. Hanc fidem in omnibus nostris orationibus habere studeamus. Nostra praxis continuo sit Christo mediatori nostro uniri, per ipsum et in ipso ad Deum accedere; per quem omnia, sine quo nihil; de hāc praxi vide in fine capit. v. 21.

VERS. 13. — PROPTER QD PETO NE DEFICIATIS...; Grac. Ideo peto non segnescere, sicut potest et ad D. Paulum et ad Ephesios referri; hincque S. Hieronymus in primā personā traduxit. Syrus etiam: Quapropter peto ne me iudeat oppressionem mearum, que sunt pro vobis,

VERS. 14. — SECUNDUM P̄F̄ITIONEM SECULORUM, id est, secundum propositum seculariorum, id est, a seculis, vel ante secula factum; q. d.: Secundum decretum aeternum quo proponerat, decreverat, prescriperat Deus hoc facere et exequi.

Quia fecit in Christo Iesu Domino nostro, dicit autem haec secula prælinvise in Christo, quia sicut tota salus nostra per Christum est, ita et tota salutis disposicio, quantum ad loca, tempora, modum, ordinem, etc.

VERS. 15. — In quo, per quem, scilicet Christum, habemus fiduciam; quā animus per Christum peccatis expiat et imponenter jam vivens, bene sibi conscient, confidit se esse in gratiā et amicitiā Dei. Hujus fiduciae effectum subdit:

El accessum in confidentiā, ut scilicet confidenter quāsi amici, inō quasi filii, accedamus ad Deum Patrem, dicamusque: Abba, Pater.

Per fidem ejus, q. d.: Fiduciam et fiducialem accessum habemus ad Patrem per fidem Christi. Fides enim partē hanc fiduciam et confidentiam.

cum hoc cedat in gloriam vestram. Sed Graeci omnes traducunt in secundā personā, sicut Vulgata nostra, et ipse contextus Epistole indicat ita traducendum esse. Timebat Apostolus ne Ephesi, in fide novelli, animo cadentib⁹ ob vincula exterarum mala que patiebatur. Hinc, peto, ait, posco, exigo, non à Deo, sed à vobis, ne expavescatis, animoq⁹ cadatis ob haec vincula et alia mala, que patior vestri causā, sciēt quia vobis Ephesi⁹ et aliis gentilib⁹ Christum predico.

QUE EST GLORIA VESTRA, quin potius in his gloriari nos oportet; hinc siquidem vineula et passiones sunt stigmata et insignia Christi, meiq⁹ martyris preludia, et consequenter vestra, sicut et mea gloria; quod ego apostolus uester dignus habebar pro Christo talia et tanta pati. Ephesi⁹ et gentilib⁹ omnibus gloriose sunt passiones apostolorum, sit D. Chrysostomus, quia per illas appetet quanto nos faciat Deus, qui Filium suum et apostolos pro nostrā salute, tanta pati voluit. Sic Deus dilexit nos, ut etiam pro nobis Filium suum dederit, et servos suos malè afficerit. D. Chrysostomus.

VERS. 14. — HUIUS REI GRATIA, id est, ne meis territi malis, deficiatis, in signum reverentie et subjectionis, FLECTO GENUA....

VERS. 15. — EX QO OMNIS PATERNITAS; Grac. n̄o p̄p̄, familia, tribus, parentela. Ex quo, Patre, omnis familia, seu angelorum in celo, seu hominum in terra, originem habet. Hic contra Simonianos, qui plurimū principiū admittentib⁹, et à malis angelis mundum condicent. Metaphorice autem in angelis sunt familiæ, quatenus intelligentia classes, ordines, qui sunt quasi familiæ. Totus mundus, unica Dei familia est, cuius pars una superior, inferior altera; et homines et angelī sunt filii Dei, unamque compoununt Dei familiam, cuius Pater, Deus. Hinc ab omnibus colendis, amandis, gloriandis.

VERS. 16. — UT DĒT VOBIS SECUNDUM DIVITIAS GLO-
BILIS SUE. Ambrosius habet: Secundum divitias ma-
iestatis sua virtutem confirmari in spiritu; Syrus, paulo
alter quam nostra Vulgata: Ut det vobis secundum di-
vitias gloria sue; ut virtute confirmari per Spiritum

VERS. 15. — Propter quod peto, posco; exigo à vobis, ne deficiatis in tribulationibus meis, ne vos scilicet, ō Ephesi⁹, deficiatis et cadatis animo videntes me tribulari et vinciri, pro vobis, quia scilicet vobis aliisque Christum et salutem evangelio. Que est gloria vestra, id est, qua tribulationes cedunt in gloriam vestram.

VERS. 14. — Huiusrei gratia flecto, etc.; hujus, inquam, rei gratia, quia scilicet eis eives seculariorum et domestici Dei, etc., ego Paulus vincitus Iesu Christi pro vobis gentibus, flecto geno mea ad Patrem, id est, humilior ō Deum, Patrem Domini nostri Jesu Christi.

VERS. 13. — Ex quo omnis paternitas, etc., id est, existit, sum habet et suam originem, derivatur et descendit. Ut sensus est: Ex quo Pater omnis familiæ, sive angelorum in celis, sive hominum in terra, quantumunque ea magna sit ac celebris, existit et originem accipit; ad quem, ut patrem et caput, omnes familiæ, etiam nominativissime, revocande sunt.

VERS. 16. — Ut det vobis secundum divitias gloria

suum; ut in homine vestro interno habitet Christus per fidem, et in cordibus vestris per charitatem stabili manente radice vestrā, et fundamento vestro, ut possitis comprehendere, etc. Sed nostra Vulgata plane confortis est Graeco, et ad litteram sensus est: Ut secundum abundantiam misericordie, quā gloriatur, seu cuius multitudo et magnitudo passim in Scripturis praedicatur, det vobis in interiori homine vestro, id est, in mente, virtute suā per Spiritum summ corroborationi. Vers. 15, petit Apostolus ab Ephesi⁹ ne deficerent, etc., proper liberum arbitrium, ait D. Augustinus; nūne idem petit pro ipsis à Deo Patre, quia arbitrium sine gratiā non sufficit, ait idem sanctus, serm. 7 de Verbis Apostoli. Post quem S. Anselmus: Quia voluntatis arbitrium habet, peto a vobis, etc.; sed quia vobis non sufficit arbitrium, ad implendum quod peto; hujus rei gratia flecto....

VERS. 17. — CHRISTUM HABITARE..... Det vobis Christum habitare, id est, permanere, seu perseverare manere. PER FIDEM vivan, seu charitate operantem. IN CORDIBUS VESTRIS, tanquam principali parte interiori hominis vestri. IN CHARITATE RADICARI... Vel suppeditum est verbum, ut in paraprasī, sicutque....., vel agnoscenda tracitio per quoddam hyperlatum, scilicet, ut charitate radicati et fundati, possitis comprehendere.... Constantiam quam Ephesi⁹ optat duabus exprimit similitudinibus; arboris scilicet in altum radices agnoscit, et adificiēt bene fundati.

VERS. 18. — UT POSSITIS COMPREHENDERE..., id est, apprehendere, per fidem et intelligentiam assequi, quantum hic potest homo spiritualis, sanctus, perfectus. QUAE SIT LATITUDINE ET LONGITUDINE... Quia indefinita est propositio, nullius enim rei mentione facit; hinc variae sunt interpretationes, quas apud Corneliū videtur possit. Naturali autem mihi visa est quae in paraprasī, quia de his agitur: Dei bonitas in nosre redēptionē et vocatio mysterio latissima est, ad omnes homines se extendens; longissima, in omnia secula se diffundens; profundissima, quippe sicut id est, secundum immensam largitatem ac honestatem suam in qua gloriatur.

Virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorē hominem. Sensus est: Ovo det vobis ut virtute seu fortitudine ab eo accepta corroborare adversas omnes tentationes, per Spiritum ipsius, ad prolectum interiorē hominis, scilicet, ejus qui, dum exterior homo corruptitur, renovandus est de die in diem. 2 Cor. 4. Est enim interior homo, mens hominis, vel ipse homo, secundum mentem et eas potentias quae sunt animae rationali propriæ.

VERS. 17. — Christum habitare, det vobis Deus Pater, ut Christus habitet per fidem in cordibus vestris, id est, ut Christus internum hominem vestrum inhabitet et in eo maneat. In charitate radicati et fundati. Det etiam vobis ut charitate sitis bene firmati, ut charitas vestra firma sit et constans.

VERS. 18. — Ut possitis comprehendere, id est, animo concipere et intelligere, cum omnibus sanctis, id est, apostolis, prophetis, et Christianis, tum mihi-

que humillimā Christi depressione nos ē profundā penarum infernalium abysso liberavit; altissima, ut potē que ad celos usque nos attollit: Concedere nos fecit in caelisbus.

VERS. 19. — SCIRE ETIAM SUPEREMINENTEM SCIENTIĘ, in dativo, id est, que supereminet scientię, seu que separat omnem scientiam humanam. Hincque patet quomodo intelligendum sit verbum scire, scilicet cognoscere et pro merito estimare.

CHARITATIS CHRISTI, id est, quan Christus erga nos exhibuit semetipsum pro peccatis nostris victimam offerebimus Deo Patri.

UT IMPLEAMUS... Hec omnia vobis opto ut omnibus Dei donis abundetis; omni scilicet scientiā Dei in mente; omni charitate in corde, sicut fortis et constantes sitis et nunquam deficiatis. Ex dictis à v. 16 disce quis sit homo verē spiritualis et interior. Ille scilicet cuius anima est Spiritus sanctus, cuius intellectus, seu lumen, est fides viva, cuius cor et vita est charitas, cuius patria colum, cuius hereditas gloria aeterna, cuius inhabitator Christus, cuius Pater Deus. Hinc et disce semper optare, et frequenter orare ut det tibi Deus interior corroborari fide viva, charitate operante, sancti Spiritus illapsu, continuā cum Christo unione, totoq⁹ divinitatis in anima tuā habitatione et permanescence.

VERS. 20. — EI AUTEM, QUI POTENS EST... Grac.: At potens super omnia, separexabundanti que perficit, aut mente concipiuntur, secundum virtutem ejus efficientem in nobis, vel secundum potentiam ejus operantem in nobis (passive). Syr.: Ei autem qui potens est virtute omnium superante, facere nobis etiam super ea que postulamus, aut meditamus, secundum virtutem ipsius, que exercetur in nobis.

D. Paulus in superioribus optavit Ephesi⁹ omnem plenitudinem Dei, at hic omni Dei plenitudine repletus ipsem, erumpit in Dei laudes optatque ut ab Ecclesiā Deo reddatur aeterna gloria per Iesum Christum, Filium Dei, Mediatorem nostrum. Deo, inquit, qui per potentiam quā intus agit in nobis, omnia potest longē abundantius facere et liberalius dare quam nos possimus aut petere, aut intelligere.

Tantilis hic adhuc, tum potius in celo triumphantibus Deiugue visione beatis. Quae sit latitudo et longitudo, et sublimitas, et profundum. Ut possitis comprehendere quae sit et quantum ejus mysterii quod vobis predicavi, magnitudo, dignitas, majestas.

VERS. 49. — Scire etiam supereminentem scientię charitatem Christi. Et ut possitis scire, id est, animo complecti ac pro dignitate aspiciere charitatem Christi, qui nos dixit, canique supereminentem scientię, id est, excedentem notitiam nostram, ac majorē quam ut penitus à nobis intelligi possit; q. d.: Charitas Christi tanta est ut superet omnem humanam cognitionem et scientiam. Ita Theophylactus.

Ut implamini in omnem plenitudinem Dei. Ut omnium donorum Dei perfectione repleamini, ut omnibus Dei donis abundetis, q. d.: Ut sit pleni omni sapientia, virtute et perfectione, maxime charitate quā plenus est Deus: seu ut Dei cognitione, amore, omniumque bonorum divinorum plenitudine implamini.

VERS. 20. — Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam penitus aut intelligimus. Sensus

VERS. 21. — *Ipsi gloria... Syr. : Ipsi, inquam, gloria in Ecclesiâ suâ per Jesum Christum in omnes atates seculi seculorum. Amen.*

Ipsi, inquam, qui tot et tanta per Christum nobis dedit beneficia, eterna sit gloria in Ecclesiâ suâ, per totum orbem diffusa, et in fines seculorum duratura, per Jesum Christum, Ecclesiâ caput Mediatoremque nostrum, et per quem sicut omnia à Deo accepimus, sic et omnia Deo debemus per laudes et grazie.

est : Et qui potens est, superabundanter et cumulatè facere ultra omnia que petimus, aut mente concepiimus.

Secundum virtutem quae operatur in nobis. Refertur autem hæc pars ad verbum *facere*, et significatur virtus seu potentia que in nobis est effectus potestus divine, et per quam ipsi etiam agimus.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notandam, et ad proximam redigendam.

1° A D. Paulo et ab aliis apostolis discamus in passionibus et in vinculis gloriarum, v. 5. Hanc gloriationem dabit nobis fides viva, si verè credamus hujus vite passiones esse aeternæ glorie principia, et quasi radices. Quò plus pro Christo patiemur, et profundiùs humiliabitur, eò felicioris et gloriösiores in aeternum erimus. Vide v. 5 et observationem moralem.

2° Ab eodem apostolo, v. 5 et 6, discamus quantum Deo debeamus, per cuius gratiam nobis omnibus Christianis major data est mysterium. Dei cognitio quam ipsis etiam prophetis veteris Testimenti. Ob hanc gratiam. Deum laudemus, amemus, glorificemus. Hac majori mysteriorum cognitione ad Dei voluntatem perfectius adimplendum utamur; alia major nostra cognitio erit major nostra damnatio. *Servus sciens rotundatum domini et non faciens vaporib[us] multis.*

3° Miremur admirandam sanè D. Pauli de se lo-

CAPUT IV.

1. Obsero itaque vos, ego vinclis in Domino, ut dignè ambuletis vocacione quâ vocati estis,

2. Cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate,

3. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.

4. Unum corpus, et unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocacionis vestre.

5. Unus Dominus, una fides, unus baptismus.

6. Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis.

7. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.

8. Propter quod dicit : Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem ; dedit donum hominibus.

9. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terre ?

10. Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes celos, ut impleret omnia.

11. Et ipse dedit nosdam quidem apostolos,

tarum actiones. Et ecce rursus proxim verè christianum, verè Deo dignatum, toties ab Apostolo edocatum, et a nobis adhortatum : Omnia in Christo, per Christum, et cum Christo, pietatis officia exercere; in ipso Deum laudare, Deo gratias agere, etc. Hinc Ecclesiâ omnia per Dominum nostrum Jesum Christum. Hoc praxis videatur in cap. 4 hujus Epistola post v. 16, et fusis in Epistolâ ad Rom., cap. 16, in corollario, et Epist. ad Hebr., cap. 9 et cap. 15, in corollariis.

Vers. 21. — *Ipsi gloria in Ecclesiâ et in Christo Jesu, etc.* Explet sententiam : *Ei qui potens est, etc.* Ipsi, inquam, sit gloria in Ecclesiâ, id est, ipsum glorificet universa Ecclesiâ tantis beneficis ab eo affecta, idque per Christum Jesum et in omnes atates omnium seculorum usque in aeternum.

1° A D. Paulo et ab aliis apostolis discamus in passionebus et in vinculis gloriarum, v. 5. Hanc gloriationem dabit nobis fides viva, si verè credamus hujus vite passiones esse aeternæ glorie principia, et quasi radices. Quò plus pro Christo patiemur, et profundiùs humiliabitur, eò felicioris et gloriösiores in aeternum erimus. Vide v. 5 et observationem moralem.

2° Ab eodem apostolo, v. 5 et 6, discamus quantum Deo debeamus, per cuius gratiam nobis omnibus Christianis major data est mysterium. Dei cognitio quam ipsis etiam prophetis veteris Testimenti. Ob hanc gratiam. Deum laudemus, amemus, glorificemus. Hac majori mysteriorum cognitione ad Dei voluntatem perfectius adimplendum utamur; alia major nostra cognitio erit major nostra damnatio. *Servus sciens rotundatum domini et non faciens vaporib[us] multis.*

3° Miremur admirandam sanè D. Pauli de se lo-

CHAPITRE IV.

1. Je vous conjure donc, moi qui suis dans les chaînes pour le Seigneur, de vous conduire d'une manière qui soit digne de l'état auquel vous êtes appelés.

2. Pratiquant en toute chose l'humilité, la douceur et la patience, vous supportant les uns les autres avec clarté,

3. En travaillant avec soin à conserver l'unité d'un même esprit par le lien de la paix.

4. Vous n'êtes tous qu'un corps, qu'un esprit, comme vous n'avez tous été appelés qu'à une même espérance.

5. Il n'y a qu'un Seigneur, qu'une foi et qu'un baptême.

6. Il n'y a qu'un Dieu, Père de tous, qui est au-dessus de tous, qui étend sa Providence sur tous, et qui réside en nous tous.

7. Car la grâce a été donnée à chacun de nous, selon la mesure du don de Jésus-Christ.

8. C'est pourquoi l'Écriture dit, qu'étant monté au plus haut, il a mené en triomphe une grande multitude de captifs, et il a répandu ses dons sur les hommes.

9. Mais pourquoi est-il dit qu'il est monté, sinon parce qu'il était descendu auparavant dans les parties les plus basses de la terre ?

10. Celui qui est descendu est le même qui est monté au-dessus de tous les cieux, afin de remplir toutes choses.

11. Lui-même donc a donné à son Église quelques-uns pour être apôtres, d'autres pour être prophètes,

quosdam autem prophetas, alios verè evangelistas, alios autem pastores et doctores ;

12. Ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi ;

13. Donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in measuram caritatis plenitudinis Christi :

14. Ut iam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni veritate doctrine in iniquità hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

15. Veritatem autem facientes in charitate, crescimus in illo per omnia, qui est caput, Christus :

16. Ex quo totum corpus compactum et connexum per omne juncturam subministracionis, secundum operationem in mensuram uniusquisque membrorum, augmentum corporis facit in aedificationem sui la chiritate.

17. Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut jam non ambuleatis, sicut et gentes ambulant in vanitate sensu sui :

18. Tenebris obscuritatem habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignoriam quae est in illis, propter castitatem cordis ipsorum,

19. Qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitie, in operationem immunditatem omnis, in avariam.

20. Vos autem non ita didicistis Christum,

21. Si tamen illum audistis, et in ipso edocisti estis, sciat est veritas in Iesu,

22. Deponere vos secundum pristinam conversationem veterum hominum, qui corrumperunt secundum desideria erroris.

23. Renovamini autem spiritu mentis vestra,

24. Et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis.

25. Propter quod depONENTES mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo : quoniam sumus invicem membra :

26. Frascatimi, et nolite peccare : sol non occidat super iracundiam vestram.

27. Nolite locum dare diabolus :

28. Qui furabatur, jam non furetur : magis autem labore, operando manibus suis quod bonum est, et habeat unde tribuat necessitatibus patenti.

29. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat : sed si quis honestus ad aedificationem fidei, ut de gratiam audienteribus.

30. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signata estis in diem redemptionis.

31. Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur à vobis, cum omni malitia.

32. Estote autem invicem benigni, misericordes ; donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis.

d'autres pour être prédicteurs de l'Évangile, et d'autres pour être pasteurs et docteurs :

12. Afin que les uns et les autres travaillent à la perfection des saints, aux fonctions de leur ministère, à l'éducation du corps de Jésus-Christ,

13. Jusqu'à ce que nous parvenions tous à l'unité d'une même foi et d'une même connaissance du Fils de Dieu, à l'état d'un homme parfait, à la mesure de l'âge et de la plénitude selon laquelle Jésus-Christ doit être formé en nous ;

14. Afin que nous soyons plus comme des enfants, comme des personnes flottantes, qui se laissent emporter à tous les vents des opinions humaines, par la tromperie des hommes, et par l'adresse qu'ils ont à engager artificiellement dans l'erreure :

15. Mais que, pratiquant la vérité par la charité, nous croissions en toutes choses dans Jésus-Christ qui est notre chef et notre tête,

16. De qui tout le corps, dont les parties sont jointes et unies ensemble avec une si juste proportion, reçoit, par tous les vaisseaux, et toutes les liaisons qui portent l'esprit et la vie, l'accroissement qu'il lui communique par une influence proportionnée à chaque des membres, ainsi qu'il se forme ainsi, et qu'il s'édifie par la charité.

17. Je vous avertis donc, et je vous conjure par le Seigneur, de ne plus vivre comme les gentils, qui suivent dans leur conduite la vanité de leurs pensées,

18. Qui ont l'esprit plein de ténèbres, qui sont éloignés de la vie de Dieu, à cause de l'ignorance où ils sont, et de l'avęglement de leur cœur,

19. Qui ayant perdu tout espoir de salut, s'abandonnent à la dissolution, et se plongent avec une ardeur insatiable dans toutes sortes d'impuretés,

20. Mais pour vous, ce n'est pas ainsi que vous avez été instruits dans l'école de Jésus-Christ,

21. Puisque vous y avez entendu prêcher, et y avez appris, selon la vérité de sa doctrine,

22. A dépourrir le vieil homme, selon lequel vous avez vécu dans votre première vie, qui se corrompit, en suivant l'illusion de ses passions ;

23. A vous renouveler dans l'intérieur de votre âme,

24. Et à vous revêtir de l'homme nouveau, qui est créé selon Dieu dans une justice et une sainteté véritable.

25. C'est pourquoi, en vous éloignant de tout mensonge, que chacun parle à son prochain dans la vérité, parce que nous sommes membres les uns des autres.

26. Si vous vous mettez en colère, gardez-vous de pécher ; que le soleil ne se couche point sur votre colère :

27. Ne donnez point entrée au diable.

28. Que celui qui dérobait ne dérobe plus ; mais plutôt qu'il s'occupe lui-même, en travaillant de ses propres mains à quelque ouvrage bon et utile, pour avoir de quoi donner à ceux qui sont dans l'indigence.

29. Que nul mauvais discours ne sorte de votre bouche ; au contraire qu'il n'en sorte que de bons et de propres à nourrir la foi, afin qu'ils inspirent la piété à ceux qui les écoutent.

30. Et n'attristez point le Saint-Esprit de Dieu, dont vous avez été marqués comme d'un sceau pour le jour de la rédemption.

31. Que toute aigreur, tout empörtement, toute colère, toute envie, toute médisance, enfin toute malice soit bannie d'entre vous.

32. Mais soyez bons les uns envers les autres, pleins de compassion et de tendresse, vous pardonnant mutuellement, comme Dieu aussi vous a pardonné en Jésus-Christ.